



filzig behaart, später kahl. Mittlerer Teil länglich-eiförmig, bis 5 mm. lang und 3 mm. breit, dünnwandig, hart, die grosse Kammer enthaltend. Unterer Teil $\pm$ stielartig, dick, am Grunde von kleinen Knosp-schuppen umgeben. Reife August, September.

En volgens Docters van Leeuwen zijn de Filigranagallen, die hij vond 2.4—2.8 mm. hoch und 1.3—1.6 mm. dick. Sie befinden sich fest immer an der Spitze des ♂-Kätzchens und sind an der Basis von einem Kranz gewellter hellbrauner oder weisser Härchen umgeben, die auch an der Spitze des normalen Kätzchens wachsen, aber dann kleiner bleiben. Die Gallen waren meistens hell braun, manchmal grünlich oder gelblich gefärbt und an der Oberfläche zeigten sie äussert feine Längsstreifen. Die Flugöffnung entsteht seitlich an der Spitze, sie ist ungefähr $\frac{1}{2}$ mm. breit und um wenigens höher.

Merkwaardig is hierbij nog, dat de beide generaties van deze gal in verschillende geslachten zijn ondergebracht, natuurlijk zonder vermoeden van hun verwantschap.

Professor Docters van Leeuwen stelt daarom voor de oude Solitariusgal te noemen *Andricus solitarius solitarius* Fonsc ♀♀ en den nieuw ontdeekten vorm *Andricus solitarius filigranatus* Destm. ♂♂.

Ik weet niet, hoe de geleerden daarover zullen oordeelen, maar het leek mij, vooral voor de minder geleerden aardig een en ander over deze ontdekkingen en proefnemingen te vertellen.

Amersfoort 1934.

† A. JOMAN.



NATUURBESCHERMING OP DE WADDEN-EILANDEN.

Door het gezamenlijk pogen van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, de Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Vogels en het Staatsboschbeheer is een toestand geschapen, waarbij wij de eilanden Texel, Vlieland, Terschelling en Griend al haast mogen beschouwen als één groot Natuurreservaat, van een dusdanige afmeting en verscheidenheid van landschap, dat zelfs de term Nationaal Park gewettigd zou zijn. Alleen is er met die term in den laatsten tijd zoo gesold, dat ik haar liever niet gebruik.

In dat Natuurreservaat dan leven ongeveer tienduizend menschen. Die beoefenen gelukkig voor het meerendeel de bedrijven van veehouder, landbouwer en visscher, bedrijven, die aan het landschap een gepaste levendigheid en eigen schoonheid kunnen geven. Het stadje den Burg en de badplaats Koog zijn een beetje overstuurd geraakt door hun snelle uitbreiding. Ook zijn er op Texel een paar slordig onwelriekende bedrijfjes en zelfs de gemeentelijke huishouding is wel eens morsig. Maar dit zijn kleine vlekjes, die zich niet behoeven uit te breiden en zelfs wel verholpen kunnen worden. Alles met alles mag Nederland nog trotsch zijn op zijn Waddeneilanden en het is licht te begrijpen, dat ieder jaar vele tienduizenden er genot en verpoozing komen zoeken.

Die vele tienduizenden zijn welkom en op zichzelf doen ze geen kwaad. Maar wel bestaat het gevaar, dat zij de winzucht ontketen en die kan leiden tot velerlei ontwijding en verarming van het heerlijke landschap. Daarom moet op die eilanden een onverdroten en stevige actie gevoerd worden voor natuurbescherming, in de eerste plaats als nationaal en zelfs internationaal belang en dan ook zeer zeker in het eigenbelang van de eilandbewoners zelve. Gelukkig staan de drie in den aanhef van dit artikel genoemde lichamen stevig in hun schoenen.

Het Staatsboschbeheer bestrijkt het grootste gebied n.l. al de duinen, uitgezonderd alleen de buitenste strook, waar Waterstaat gebiedt. Een groot deel van die duinen, op Texel zelfs het grootste deel, is aangewezen als natuurmonument. In die duinen heeft de Natuur voortaan haar vrijen loop, zelfs tracht men verbetering te brengen in wat de mensch eertijds bedorven heeft. Het schaap en het konijn zijn uit die duinen gebannen. Bezoekers worden alleen toegelaten



op bepaalde tijden en bepaalde plaatsen. Gelukkig zijn de natuurmonumenten zoo uitgestrekt, dat zij honderden bezoekers kunnen verdragen en voor zoover ik weet, zijn er tegen de noodzakelijke beperking nooit ernstige bezwaren ingebracht, integendeel.

Nu reeds, na nog geen kwarteeuw, zijn de goede gevolgen van die maatregelen duidelijk merkbaar. Toen ik vijfenveertig jaar geleden op Texel kwam wonen, bestonden er nog geruchten, dat er vroeger wel eens lepelaars of zelfs purperreigers op het eiland hadden gebroed en wel in de moerassen van het tegenwoordige Groote Vlak. Niemand weet precies, wat daarvan waar is. Maar in het begin van deze eeuw vertoonde zich af en toe een enkel paar in de Mui, doch steeds mislukte het nestelen. Doch nu werd die Mui een natuurmonument en in den laatsten tijd in den allerstrengsten zin des woords, want er werd niemand meer toegelaten in den broedtijd en wel van begin April tot de vierde week van Augustus. De gevolgen zijn niet uitgebleven. In 1934 heeft in de Mui een kolonie van lepelaars gehuisd, die 43 jongen hebben groot gebracht.

Maar voor de bewaking werden dan ook noch kosten noch moeite gespaard. Op den vasten wal neemt men het zoo nauw niet met de bordjes voor „Verboden Toegang”. Daarom verwittigde het Staatsboschbeheer het publiek er van, dat men op Texel er wel degelijk ernst mee maakt. Houders van hotels en pensions kregen bericht, dat de Mui zonder vergunning van den houtvester niet mocht worden bezocht en dat tegen overtreders proces-verbaal zou worden opgemaakt. Ook in de Texelsche courant verscheen de waarschuwing met een ernstig en welwillend woord van de redactie. Toch moesten nog 138 overtreders „op de bon”. De ambtenaren van het Staatsboschbeheer kwamen zelf ook zelden of nooit nabij de broedplaats.

Behalve de Mui kreeg ook een stuk van de Slufter een extra bewaking en de vogels hadden dus een veilig bestaan. De reigerkolonie bloeide, zowel in de Buiten-Mui als in het dennenboschje van het Oorlogsschip. De Bruine Kiekendief en de Tafelend werden waargenomen, maar wijselijk zocht men niet naar hun nesten. Fuut, Geoorde Fuut en Dodaars broedden in de duinmeertjes. Stormmeeuwen en Dwergersterntjes handhaafden zich in voldoende aantal op het open strand,

al de gewone Steltloopers waren present, evenals de bekende zangertjes, waaronder dan de Sprinkhaanrietzanger wel het merkwaardigst is. De bezoekers van het gebied der Muien worden door een der bewakers rondgeleid langs een met zorg uitgekozen pad en krijgen dan een respectabele hoeveelheid nesten, eieren en jongen te zien, natuurlijk alleen van de niet-schuwe vogels, zooals de onverstoorbare ransuil en dergelijke. Het valt erg mee, verscheidene vogels passen zich aardig aan aan die belangstelling. Maar zeer zeker is het noodig, om hier met groote omzichtigheid te werk te gaan en waar het noodig blijkt, dadelijk te beperken.

Sommigen klagen wel, dat men niet vrij en frank in de duinen mag rondloopen en zelf in de gelegenheid is, om op zijn eentje te onderzoeken en te genieten. Dat heb ik vijfenveertig jaar geleden kunnen doen, maar destijds was ik in die duinen vrijwel de eenige wandelaar. Maar, wanneer thans iedereen in den broedtijd overal kon komen, dan was het binnen drie jaar met de heele vogelheerlijkheid van de Muien gedaan. Ongetwijfeld zal onder de tegenwoordige omstandigheden de vogelbevolking in het beschermde gebied nog toenemen, waarvoor het nageslacht ons wel dankbaar zal zijn. Bovendien kan men nu reeds, gezeten op een hoog duin,



De hond van de Mui, een goede bekende van de bezoekers.

eventjes buiten de palen van het natuurmonument het geheele geval overzien en zich verlustigen aan het gaan en komen van al die vogels. Ook ligt het voor de hand, dat er weldra een overschot van vogels zal ontstaan, die dan weer het omliggend gebied kunnen verrijken. Maar laat ons voorzichtig zijn met bespiegelingen over dit geval. Wij danken het Staatsboschbeheer voor zijn krachtige maatregelen en zouden het zelfs wel kunnen goedvinden, dat op sommige plaatsen ter verduidelijking van de „verboden toegang” een draadversperring werd aangebracht. Een goede prikkeldraad vindt soms toch wel een goede plaats. En heusch, er blijft op Texel nog vrije ruimte genoeg over.

Om de groote kosten der bewaking eenigszins te helpen dekken, wordt van de bezoekers een geringe toegangsprijs geheven.

Het bezoek aan de groote Zilvermeeuwkolonie in de Westerduinen is kosteloos, doch is alleen toegestaan onder vergunning van den houtvester en onder geleide. Hier zijn de bordjes verhangen. De bezoekers worden dikwijls door de zilvermeeuwen meer verontrust dan de zilvermeeuwen door de bezoekers. Het aantal der broedende paren werd in 1934 geschat op tweeduizend. Van eind Maart tot in Augustus kunnen we hier aan deze prachtige en krachtige vogels heerlijke dingen beleven.

Het natuurmonument de Geul had wel van de droogte te lijden, maar had niettemin een rijke flora en fauna. Het wordt in den broedtijd ook alleen onder geleide bezocht. Hier moest door den bewaker een dame worden „verwijderd” omdat ze, onder geleide nog al, stiekum zeldzame bloemen plukte. Een verbod is een verbod. Men moet wel goed begrijpen, dat het Staatsboschbeheer en zijn adviseurs als goede Nederlanders de vrijheid beminnen en dat zij eerst na rijp beraad verboden uitvaardigen in het algemeen belang d.w.z. in het belang van Flora en Fauna en van de Menschheid.

Op Vlieland zijn de konijnen vrijwel uitgeroeid en daardoor ontstond naar men meende gebrek aan nestgelegenheid voor de bergeenden. Een jarenlange ervaring op Rottum heeft ons geleerd, dat die eenden ook wel gebruik willen maken van kunstmatige hollen. Daarom heeft men op Vlieland aan de bergeenden draineerbuisen van gepaste afmetingen aangeboden en daar hebben ze ook wel gebruik van gemaakt. Maar tegelijk is bij ontstentenis van de konijnen de begroeiing van het duin veel dichter geworden en nu zijn de bergeenden gaan nestelen onder de dichte duindoorns, onder lage dennetjes en in rijke helmpollen, zooals ze dat trouwens altijd reeds, ofschoon in geringer mate, op Schiermonnikoog en Rottum hebben gedaan.

Met de Eidereenden viert de Natuurbescherming door het Staatsboschbeheer haar schoonste triomfen. We herinneren ons nog heel goed de mare van het eerste eidereendnest op Vlieland gevonden, nu omstreeks dertig jaar geleden. We waren wel heel benieuwd hoe dat verder zou gaan en maakten er ons wel bezorgd over, dat de vogels niet weer zouden terugkeeren. En thans! Met volslagen zekerheid werden in 1934 geteld 134 nesten, zonder dat opzettelijk het heele gebied werd doorzocht. De eidereenden van Vlieland zijn nog licht geneigd, om bij stoornis hun nest voor goed te verlaten. De bewakers zijn dan ook van meening, dat voor 1934 het aantal der nesten geschat mag worden op omstreeks 200. In den zomer kan men dan ook de einderenden met hun jongen bij honderden zien rondzwemmen op de Waddenzee en in het Eyerlandsche gat: een heel nieuwe figuur in het Nederlandsche landschap. Wij kenden altijd reeds de eidereenden als wintergasten op onze wateren. De Amsterdammer kon zelfs hun voorjaarsvreugd aanschouwen op de Zuiderzee en „Pelk” in Amoeba hangt een zeer aantrekkelijk taferel op van de eidereenden, die hij te zien kreeg op Schouwen. En thans hebben wij ze als broedvogels op Vlieland, laat ons hopen voorgoed. En wanneer er nu op Vlieland een bevolkingsoverschot ontstaat, dan zal het Staatsboschbeheer er wel voor zorgen, dat zich op Terschelling en op Texel nieuwe kolonies kunnen vestigen. Dan ontmoeten op Texel elkander de Noordelijkste Lepelaars en de Zuidelijkste Eiders, een aardig geval in de dierenaardrijkskunde. Daar zou niet de minste kans op bestaan hebben, indien het Staatsboschbeheer niet zoo krachtig en doelmatig was opgetreden. Ik hoop, dat de Heeren in den Haag bij het opmaken en beoordeelen van de

begroting voor het Staatsbosbeheer gedachtig mogen zijn aan het prachtige werk, dat dit lichaam verricht voor de Natuurbescherming in Nederland.

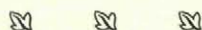
Op Terschelling heeft de vogelbevolking van de Boschplaat iets geleden door hoge waterstanden, zoodat er maar 3387 meeuwennesten geteld werden tegen 3552 in 1933, trouwens een achteruitgang, die de zeer talrijke zilvermeeuwenbevolking gerust kan lijden. Van meer belang is het, dat de bevolking aan Kleine Mantelmeeuwen is gestegen tot tien paren. Het is nu zeven jaar geleden, dat het eerste paar er werd waargenomen.

Eerste paren hebben een goede kans in de natuurmonumenten. Wij vragen ons af, wat er gebeurd zou zijn indien ons „eerste paar” van de Middelste Zaagbek zich niet op de Noordwestplaat, maar op Vlieland had gevestigd, of wanneer het eerste paar van de Steltkluit terecht was gekomen in een van de bezittingen van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Brabant. Wie zal het zeggen?

In ieder geval hebben de Eidereenden en de Kleine Mantelmeeuwen het goed getroffen en meteen hebben zij aangetoond, van hoeveel belang het is, om er uitgestrekte en goed bewaakte natuurmonumenten op na te houden.

Over de flora van de Staatsnatuurmonumenten en over het werk op de Waddeneilanden van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland en de Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Vogels wil ik later nog eens iets vertellen.

JAC. P. THIJSSSE.



HIJ IS GEKOMEN, DE ZWALUW!

Het Grieks, dat in de Oudheid werd gesproken, is een dode taal, een taal, waarin niet meer gesproken wordt en niet meer gedacht wordt, die nooit meer als brug van de een naar de ander dienst zal doen. Zij, die een klassieke opleiding hebben gehad, zullen waarschijnlijk nooit serieus over deze dood hebben getreurd; hoe eeuwig jong de verzen van Homerus ook mogen blijven, zij gaan over een sagenwereld, waarover wij niet meer fantazeren; de problemen, de onderwerpen, waarover de oude Grieken schreven, zijn voor het grootste deel niet meer de onze. Wat dit betreft, mag dit alles wel geschreven zijn in een taal, die niet meer bestaat.

Maar is het wel mogelijk, dat er geen plaats meer op de wereld is, waar het versje van de Rhodesise kindertjes, die in de lente met een zwaluw de boer opgingen, om iets lekkers te bedelen, wordt gezongen? Zoals in sommige streken van Nederland de kinderen op Sint Maarten met lichtjes huis aan huis gaan, hun liedjes opdreunen

Hier woont een rijke man
Die ons wel wat geven kan

en om „een appel of een peer” vragen, waaraan de belofte wordt vastgeknoopt dat men hen dan „het hele jaar niet weer” zal zien, zo gingen de kinderen van Rhodos rond met een zwaluw en zongen hun lenteliedje, dat, wat het rythme betreft, wel op dezelfde wijze gezongen kan zijn als het Sintemaartenliedje, wat dan ook een illusie van mij is.

Zij zingen:

Elth' elthe chelidoon,
kalas horas agousa
kai kalous eniautous.
Epi gastera leuka
epi nota melaina.
Palathan su prokuklein